

Допинг – употреба, отношение, компетенции. Анкетно проучване сред студентите от НСА

Евелина Милошова

The use of doping substances is a phenomenon that is present not only in elite sports, but occurs at different physical activity (gym, jogging, etc.) also in collegiate athletes. The aim of this survey is to determine the attitude and knowledge of prohibited substances and their use by students studying at the National Sports Academy.

Key words: doping, collegiate students, knowledge, attitude

Обикновено понятието допинг се свързва със спорта, като начин да се подобри работоспособността, а оттам и спортното постижение с помощта на средства и методи, които са в разрез със спортната етика и „честната игра“. Съществуват множество проучвания, които са фокусирани върху най-често използваните забранени вещества от елитните спортисти, причините за тяхната употреба, резултати от допинг-контрола и т.н [3,5,7,8]. Подобна тематика е обект на проучвания и сред спортистите посещаващи колежи и университети [2,4,6,9,11]. Отношението към мотивите и причините за употреба на забранени субстанции, намирането на достоверна информация за тези средства и други свързани с проблема „допинг“ въпроси са обект на интерес в средите на бъдещите спортни педагози и учители по физическо възпитание.

Ето защо си поставихме за **цел** да установим употребата на допингиращи вещества сред студентите от НСА, както знанието и отношението им към тези субстанции.

Материали

През м. май на учебната 2011/2012 учебна година беше проведено анкетно проучване върху 243 студенти от НСА. Последното бе осъществено чрез попълване на анонимна анкетна карта, съдържаща 10 въпроса, засягащи различни аспекти от употребата на допингиращите вещества. Средната възраст на анкетираните беше 22, ±1,7 години, от тях 139 бяха мъже и 104 – жени. Процентното разпределение по групи спортове е представено на фиг.1. Статистическата обработка на резултатите беше извършена чрез компютърен програмен продукт IBM SPSS 19.0. Извършен е алтернативен и сравнителен анализ: χ^2 - линейна зависимост и степен на сравнимост.

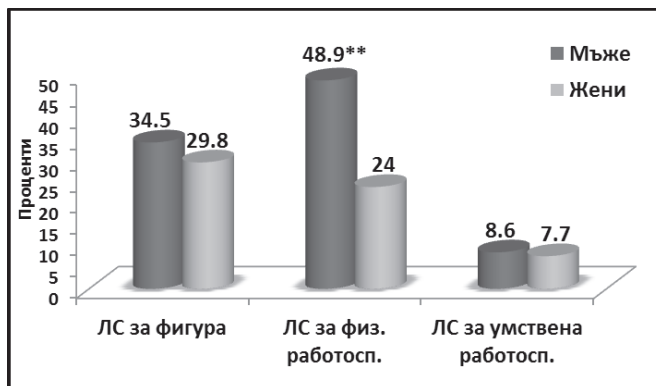
Фиг.1 Разпределение на анкетираните лица по групи спортове

За изчисляване на достоверност на разликите между сравняваните стойности беше използван критерия на Пиърсън и t-критерий при уровень на значимост $p < 0,05$.

Резултати

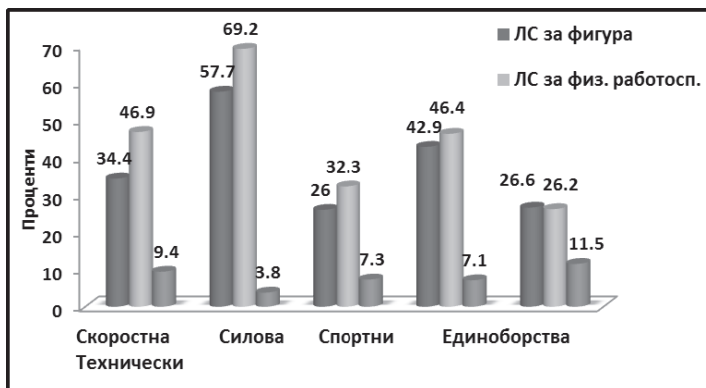
Резултатите са представени според въпросите в анкетната карта.

Въпрос: Употребявали ли сте лекарствени средства (ЛС) за да подобрите фигурата си, физическата или умствената работоспособност?

Фиг.2. Употреба на ЛС при двата пола

Една трета от анкетираните са употребявали ЛС за подобряване на фигурата си (32,8%), почти 40% - за подобряване на физическата работоспособност и само 8,2% - за умствената. Процентното разпределение на отговорилите „Да“ според пола и групата спорт е представено на фигури 2 и 3.

Фиг.3. Употреба на ЛС по групи спортове

Най-голяма е разликата между отговорите на двата пола по въпроса за употребата на ЛС с цел подобряване на физическата работоспособност. Почти 1/4 от жените и два пъти повече мъже са употребявали ЛС за да постигнат по-голяма работоспособност ($p < 0,01$).

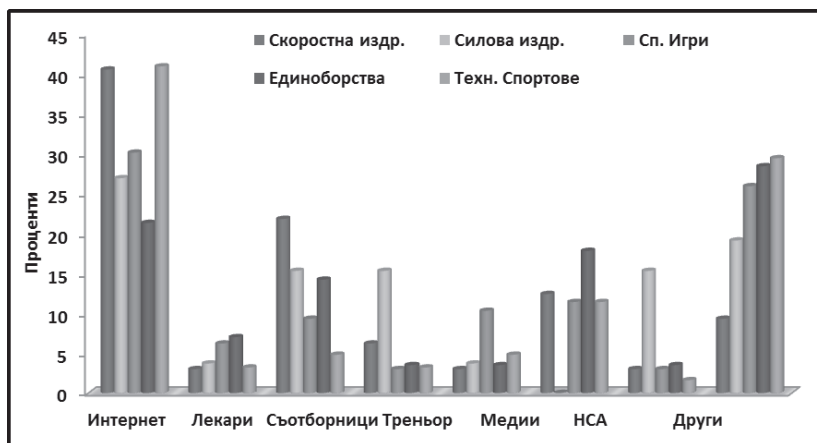
Най-много употребяват ЛС за подобряване на фигурата и физическата работоспособност в спортовете, които изискват силова и скоростна издръжливост, а най-малко – в техническите спортове ($p < 0,01$).

Въпрос: Считате ли, че сте достоверен източник на информацията относно допингиращите средства?

12,3% смятат, че са достоверен източник на информация, 60,9% - не считат себе си за такива и 26,7% не са сигурни. 15,1% от мъжете и 8,7% от жените смятат, че могат да предоставят достоверна информация за допингиращите вещества ($p > 0,05$), като най-компетентни се чувстват представителите на силовите спортове – 20% ($p < 0,05$).

Въпрос: Кой е основният ви източник на информация по отношение на допингиращите средства?

Участниците в анкетата посочват **интернет** като основен източник на информация (32,9%) следван от **съотборниците** и знанията получени при **обучението в НСА** (по 11,1%). След интернет, мъжете разчитат на информацията получена от техните приятели и съотборници (15%), докато жените – на знанията придобити в НСА (16,3%). Източниците на информацията разпределени според групата спортове са представени на фиг.4.

Фиг.4. Източници на информация по групи спортове

Прави впечатление ниското доверие с което се ползват лекарите като източник на информация за допингиращите вещества. Същото важи и за треньорите, като единствено представителите на силовите спортове разчитат на техните познания (15,4%). Не беше установена статистическа достоверност за мнението на участниците по групи спорт по този въпрос, но е налице тенденцията за получаване на информацията от глобалната мрежа, като най-достоверен източник.

Въпрос: Считате ли, че вашият личен лекар е компетентен по въпросите отнасящи се до забранените средства?

Едва 20,8% от попълнителите анкетата са убедени в компетентността на личните лекари по отношение на ЛС, които са забранени за употреба в спорта, 44% са на противоположното мнение, а 34,2% - не знаят. Тази тенденция се запазва и при разглеждането на отговорите според групата спорт и според пола, като жените са по-склонни да се доверят на личния си лекар по този въпрос.

Въпрос: Ако решите да прибегнете до употреба на забранени средства, кое ще е решаващо?

На този въпрос участниците в анкетата заявяват, че най-важното за тях е влиянието върху здравето им (44,4%), а на второ място - желаният ефект от употребата на ЛС (32,5%), като не се отчитат разлики в отговорите на двата пола. Различия се установяват при групите спортове, напр. за представителите на силовите спортове и спортните игри най-важно е конкретното ЛС, а за участниците в единоборствата и техническите спортове – съветът който са получили за него.

Въпрос: Поощрявали ли сте някого да взима допингиращи средства и ако вашето дете се занимава активно със спорт, ще го насърчите ли да употребява забранени средства?

10% от анкетираните признават, че са поощрявали някого от обкръжението си да употребява допингиращи вещества, като мъжете са правели това 5 пъти повече от жените. Представители всички групи спортове са упражнявали подобен вид „агитация“, като най-малко са сред практикуващите технически спортове (8,3%), а най-много – при спортните игри (37,5%).

По отношение на едно бъдещо, „хипотетично“ насърчаване на собственото дете да употребява допингиращи средства 100% от жените отричат тази възможност и само 8,6% от мъжете са на мнение, че е вероятно да го направят. Представителите на техническите спортове и тези със скоростната издръжливост също са убедени, че няма да подтикват децата си към употреба на забранени ЛС. Участниците от останалите спортове считат, че това е възможно, като процентът на положителни отговори се движи между 3,8% и 18%.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Употребата на допингиращи средства се среща в значителен процент сред студентите от НСА, като най-често причината е подобряване на външния вид (фигурата) и спортната работоспособност. Най-голям процент от употребяващите са от спортове, които изискват скоростно-силова или само силова издръжливост. Практикуващите тези спортове се чувстват и най-компетентни като източник на информация по въпроса за забранените за употреба ЛС. Прави впечатление, че в сравнение с предишно наше проучване [1], нараства ползването на интернет, като източник на информация, докато преди 10 години повечето анкетирани са посочили научните статии и лекарите като свой източник по въпроса. В днешни дни както спортните, така и личните лекари не са ползвани в голяма степен за информация касаеща допингиращите вещества.

Донякъде е утешително, че дори да прибегнат до употреба на забранени вещества, най-важното при взимането на решение от студентите е влиянието на субстанцията върху собственото им здраве, а едва на второ място – желаният ефект. За сходни резултати съобщават М. Takahashi et al. (2013) [10] при провеждане на анкета сред японски студенти. Въпреки убедеността от появата на нежелани и вредни за здравето странични ефекти, 1/10 от участниците в анкетата се явяват един вид „подстрекатели“ към употреба на забранени вещества от приятели и съотборници и бъдещите си деца.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Милошова Е. Какво знаем за допинга? 2004, Спорт и наука, 3: 143 – 148.
[2] Buckman JF¹, Yusko DA, White HR, Pandina RJ. Risk profile of male college athletes who use performance-enhancing substances. J Stud Alcohol Drugs. 2009 Nov;70(6):919-23.
[3] Dunn M; Thomas J; Burns LA; Swift W; Price K; Mattick RP, 2009, Attitudes toward, knowledge of, and prevalence of illicit substance use among elite athletes in

Australia: First results, National Drug and Alcohol Research Centre, University of New South Wales, Sydney, NSW, Australia,

[4] Kersey R., Anabolic-Androgenic Steroid Use Among California Community College Student-Athletes. *J Athl Train.* 1996 Jul-Sep; 31(3): 237–241

[5] Lippi G., Franchini M., Guidi GC. Doping in competition or doping in sport? *British Medical Bulletin* 2008; 86: 95–107

[6] Meilman PW, Crace RK, Presley CA, Lyerla R. Beyond performance enhancement: polypharmacy among collegiate users of steroids. *J Am Coll Health.* 1995 Nov;44(3):98-104.

[7] Petróczi A. Attitudes and doping: a structural equation analysis of the relationship between athletes' attitudes, sport orientation and doping behaviour. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy* 2007, 2:34

[8] Petróczi A., Aidman E. Psychological drivers in doping: The life-cycle model of performance enhancement. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy* 2008, 3:7

[9] Pope, H.G. Katz, D.L. Champoux, R. Anabolic-Androgenic Steroid Use Among 1,010 College Men, 1996, *Physician and Sportsmedicine* (Minneapolis), v.16, no.7, p.75-77

[10] Takahashi M, Tatsugi Y, Kohno T (2013) Investigation of the Attitudes of Japanese Physical Educational University Students toward Doping in Sports. *J Sports Med Doping Stud* 3: 122.

[11] Toohey JV.. Non-medical drug use among intercollegiate athletes at five American universities. http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1978-01-01_3_page008.html

За контакти:

Гл. ас. д-р Евелина Емилова Милошова, доктор, НСА „Васил Левски“, кат. „Спортна медицина“, e-mail: emiloshova@yahoo.com

Докладът е рецензиран.